GAZETA LWOWSKA.

W Sobotę Nro. 196. 7. Grudnia 1816.

Wiadomości zagraniczne.

Niemcy.

Po (*umieszczoney iuż w gazecie naszey*) wstępney mówie Hrabiego Buola-Schauensteina, Ces. Austryackiego prezyduiącego Posła na Seymie Niemieckim, mieli także Posłowie Pruski i Niderlandzki obszerne mowy; a wszyscy inni Posłowie imieniem Dworów swoich oświadczyli zupełne swoie przychylenie się do zasad przez Posła prezyduiącego wyrażonych, i że szczere i zjednoczone usiłowania swoie chcą poświęcić ogólnemu dobru Narodu Niemieckiego. Oto iest mowa Królewsko-Niderlandzkiego Posła Barona Gagerna (ze strony Xięstwa Luxemburgskiego, iisty głos na Seymie maiącego):

„Maiąc zaszczyt złożyć JWW. Panom pełnomocnictwo moie, życzę sobie, abyście to poczytali za dowód rostropnego i życzliwego sposobu myślenia N. Króla, Pana moiego, że do Ich grona wyprawił Niemca, a mianowicie Niemca takiego, któremu Ich dawne sprawy nie są niewiadome. Za pomocą tych wiadomości, może kiedyś sam ieszcze wyiaśnię, że Xiążęta Frankońscy, których Karolingami zowiemy, wcale dobrze wiedzieli, co czynili, gdy przy podziałach swoich chcieli mieć w pośrodku Państwo znakomite, któreby Niemcy od Francyi przedzielało; to w pośrodku leżące Państwo, zawsze się w biegu czasu pod rozmaitemi nazwiskami, dla równowagi więcey na stronę Niemiecką przechylało. Albowiem, ieżeli naówczas we Francyi było więcey cywilizacyi, aniżeli po tey stronie Renu, tedy iest tam oddawna siła skupiona, a tu spokoynieysze związkowe systema. Kiedy upadek Karola Smiałego zagrażał obaleniem takowey równowagi, naówczas w oczach ludzi rostropnych potrzebne było zaślubienie Maxymiliana z Maryą, dziedziczką Burgundyi. Wieki usunęły także i te stosunki i skutki, a w mieysce owych umow małżeńskich, wstępuie teraz ów ścisły węzeł przyiaźni, który mocno skierzyć, będzie tu moiem powołaniem i świętą powinnością moią. Ten byt niepodległy, i właśnie ta działalność Niderlandów w systemacie Państw Europeyskich, nie iest samą tylko maxymą tey, albo owey strony, tego albo owego Ministerium Angielskiego; lecz Blackstone w rozsądnych komentarzach swoich, liczy ie do starożytnych i fundamentalnych wyobrażeń Angielskich, tam, gdzie bezsprzecznie doskonałe zasady polityczne wcześniey do doyrzałości doszły. Jest to naywyższą sławą polityczną Mocarstw i Mocarzy, że do układów swoich chciały Niemców i Niderlandów, iako kamienia sklepienie gmachu wiążącego. Gdyby w tey mierze ieszcze naymnieysza wątpliwość była pozostawała, tedy krwawe dnie pod Watterloo byłyby konieczność tego związku iaśnie okazały, a krew walecznego Królewicza Następcy Niderlandzkiego, zapieczętowała go i zatwierdziła. W Belgiium iest bardzo dobrze wiadomo, co w owych dniach gorących, gdzie waleczność nieprzyiaciela pokonaną, ale nie przewyższoną została, wielkiemu Wellingtonowi i Anglikom, co Blücherowi i Prusakom, ale też, co także iDomowi Brunszwickiemu przypisać należy, i w iakiey przewyższaiącey liczbie wraz z waleczną legiią Niemiecką i pułkami Nassauskiemi, zbroyna siła owego wysokiego Domu Welfickiego, tamże na polu walki pokazała się i wytrzymała. Sam Xiążę poległ tam śmiercią bohatera, a ia mam nad wszystkich innych prawo święcić tu pamięć iego, nie tylko dla tego, że ów wielki plac boiu był na ziemi Niderlandzkiey, lecz także i dla tego, że z obudwoma ostatnimi Xiążętami Brunszwickimi zostawałem w związkach osobistych, a ieszcze więcey, że w samym nawet Londynie miałem szczęście tego walecznego Pana odwieśdź od innych planów woiennych, i nakłonić do zaufania i złączenia się z Jerzym III., czyli z Xięciem Rejentem. Zwycięzko pomścił się Syn za gorszką śmierć Oyca. Naywiększy z Narodów nie przestawał wysoce poważać nawet i nieszczęśliwych Wodzów swoich, kiedy tylko w smutnych chwilach nie zapominali i nie zaniedbywali sławy i pomyślności Oyczyzny. W owym dniu, bez wątpienia zawcześnie kula nieprzyiacielska trafiła podeszłego

)(

Pana. Nikomu lepiey odemnie nie iest wiadomo, iak ten Xiążę iuż dawniey w obozie pod Kaiserslautern, ieszcze w czasie powodzenia swoiego, przemyśliwał nad niedostatecznością zbroyney siły Niemieckiey, kiedy iuż wtedy była mowa o pospolitem ruszeniu w okolicy. Niechay więc niezasłużony los iego będzie dla nas ustawicznem napomnieniem, abyśmy żyli w zgodzie, wierności i w gotowości do obrony. Nie sądzę, abym tu miał by naymniey wykraczać, lecz iestem zupełnie przekonanym, że w tym Prześwietnym Senacie Niemieckim, prawie zwyczaiem owego znakomitego Narodu starożytnego, ze szczególnieyszą powagą i przyzwoitością, właśnie iak gdyby sądy nad zmarłymi odprawiać mamy. Dla tego ieszcze wspominam o dwóch, bardzo czcigodnych Panach moiego Domu Królewskiego i Xiążęcego, którzy zeszli ze świata od tego czasu, odkąd się rozjechaliśmy z Wiedniu i z Kongressu. Ktoby się był ze mną zbliska przypatrywał, iak Xiążę Nassauski w Weilburgu ducha swoiego oddawał, iak wszystkie stany, wszelkiey płci i wieku wieśniacy i mieszczanie kupami cisnęli się do Kościołow prz z siebie samych pozamawianych, aby nayrzewnieyszemi i naygorętszemi łzami uprosić utrzymanie Xiążęcia, Oyca i Przyiaciela, chociaż się od Następcy niczego, iak tylko dobrego spodziewać mieli; — ten nie uwierzy, ażeby starodawny dobry obyczay przywiązania lepszey klassy Poddanych do Xiążąt swoich, u nas miał wygasnąć, albo przyyśdź do schyłku. Dowcipny i nieporownany nasz Poeta, mówi w Tellu przez usta Melchtala: „Kto chce zbierać łez plony, powinien siać miłość.“ Takie owoce uyrzemy tam, gdzie są takie zasiewy, gdzie się wykonywa sprawiedliwość, gdzie dowodzi się troskliwość i łagodność; gdzie bez oczekiwania doskonałości, ow uprzeymy wyraz: Życzliwość, tylko w sercu czytelnie iest wyryty. Aby mi iednak nie zarzucano, iakobym tu samym tylko dostoynym Xiążętom hołdy oddawał, chcę umyślnie wdzięcznie wspomnieć o Jędrzeiu Hoferze, ktorego, i należących iego przedsięwzięcie, miało tak znakomity wpływ do politycznego odżycia naszego, i do żywiey wzmagaiącego się uczucia narodowey niepodległości. Gwałtowny rodzay śmierci iego, i niewinnego Palma, tudzież owych Oldenburgczyków Finka i Bergera, były bez wątpienia narodowym uciskiem, urazami narodowemi, które od owego czasu iuż są przebłagane. Mamy pokoy; niechże więc wszędzie nastąpi poiednanie się. Aby zaś iuż nigdy więcey nie było potrzeba przychodzić do takich ostateczności i ofiar, zależy to tylko od roztropności naszych Dworów, od rozumnego posłuszeństwa Ludu, i od skutku usiłowań naszych. Swięcie przyrzekam JWW. Panom wspolną moią w tym względzie czynność i troskliwość, naprzód sobie toż samo z ich strony obiecuiąc; a zamiast, cobym miał JWW. Panom obszerniey rozwiiać zamiary N. Króla Niderlandzkiego, Pana moiego, przywodzę tu tylko w zastosowaniu do przeznaczenia naszego, przysłowie pokolenia iego: Utrzymam! — — — Je maintiendrai!“

Protokoł Seymu Niemieckiego zaczyna się z dniem 5. Listopada, a zawiera na czele nazwiska obecnych Posłow seymowych *), i cztery paragrafy. Pierwszy tycze się zebrania się Posłow, tudzież Radców poselstwa i Sekretarzy na pierwszem posiedzeniu; drugi sprawdzenia ich pełnomocnictw; trzeci podanego pełnomocnictwa Królewsko-Duńskiego Posła za Xięstwa Holsztyńskie i Lauenburskie (przeciw czemu Xiążęta Meklenburski i Anhaltski zastrzegaią sobie prawa swoie). Czwarty paragraf tycze się właściwie zagaienia Seymu, i zawiera wiadomą mowę Posła Austryackiego Hrabiego Schaensteina, przemowy Posłów Pruskiego, Saskiego, Bawarskiego, Hannowerskiego, Badeńskiego, Elektorsko-Heskiego, Posła W. Xięcia Heskiego, Holsztyńskiego, powyżey umieszczoną mowę Posła Niderlandzkiego (za Xięstwo Luxemburskie), Brunszwickiego, i reszty Posłów według porządku głosów.

Naynowszy Królewsko-Bawarski dziennik rządowy, umieścił Królewską ustawę rodzinną pod dniem 18. Stycznia 1816 wydaną, zawieraiącą 9 tytułów i 100 artykułów, mocą których wszelkie, w nanieyszey ustawie wyraźnie

*) Austrya, Hrabia Buol-Schauenstein; Prusy, Baron Humboldt; Saxoniia, Hrabia Schlitz; Bawarya, Baron Gruben; Hannower, P. Martens; (Wirtemberg, Hrabia Mandelslohe); Baden, Baron Berstett; Elektorstwo Heskie, P. Carlshausen; W. Xięstwo Heskie, P. Harnier; (Holsztyn, P. Eyben); Luxemburg, Baron Gagern; Brunszwik, P. Martens; Meklenburg-Szweryn, Baron Plessen; Dessau, Baron Marszałek Biberstein; Weimar, Gotha, Coburg, Meinungen, Hilburghausen, P. Hendrich; Meklenburg-Strelitz, Baron Plessen; Oldenburg, Dessau, Bernburg, Cöthen, Sondershausen, Rudolstadt; Prezes Berg; Hohenzollern-Hechingen, Lichtenstein, Sigmaringen, Waldek, Reuss, Schaumburg, Lippe, Baron Leonhardi; Lubeka, Senator Bach; Brema, Syndyk Schmid; Hamburg, Syndyk Gries.

nie potwierdzone dawnieysze ustawy i umowy rodzinne, za zniesione poczytane zostaią. Wszystkie Współczłonki Domu Królewskiego i wszystkie Władze kraiowe obowiązane są tym statutom, iako pragmatyczney ustawie Stanu, i otrzymały zlecenie stosować się do nich iak nayściśley.

Królestwo Polskie.

Oto iest (*przyrzeczona w przeszłym numerze gazety naszey*) Uchwała, tycząca się utworzenia jeneralney Prokuratoryi Królewskiey:

My z Bożey Łaski
Alexander I.,
Cesarz Wszech Rossyi, Król Polski
etc. etc. etc.

Chcąc na gruntownieyszych oprzeć zasadach prawną obronę wszelkich, iakiegokolwiek rodzaiu własności publicznych, iako to, korony i narodowych, oraz tych, którym Rząd opiekę swoią, lub bliższy dozór iest winien; po wysłuchaniu Naszey Rady Stanu postanowiliśmy i stanowiemy:

Artykuł 1. Na mieyscu wszystkich Wydziałów prawnych i Urzędników, do których obrona iakichkolwiek bądź własności publicznych dotychczas należała, będzie w stolicy Królestwa, pod bokiem Kommissyi Rządowych, iedna tylko naczelna Magistratura, to iest, Prokuratorya Jeneralna, obroną prawną wszystkich własności publicznych zatrudniać się maiąca.

Skład Prokuratoryi Jeneralney.

Art. 2. Prokuratorya Jeneralna składać się będzie:

a) z iednego Prokuratora Jeneralnego prezyduiącego; b) z ośmiu Radców Prokuratoryi; c) mieć będzie także Sekretarza Jeneralnego.

Art. 3. Do Prokuratoryi Jeneralney następuiący przeznaczaią się niższi Officialiści, iako to: Sekretarz Kancellaryi, Dziennikarz, Expedytor, Archiwista główny, Adjunktów Archiwi dwóch, Jeometra, Rachmistrz, Tłumacz obcych ięzyków, Kancellistów dwunastu.

Będzie także Prokuratoryi do posługi dodanych dwóch posługaczów i dwóch stróżów.

Art. 4. W pomoc prac i zatrudnień Prokuratoryi Jeneralney będzie także iey dodanych sześciu bezpłatnych Assessorów applikantów, których dwuletnia ciągle i z dobrą zaletą odbyta applikacya, stanie się dla nich zasługą do otrzymania przyzwoitego stopnia płatnego, czyli to przy Prokuratoryi Jeneralney, czyli też w Magistraturach sądowych lub administracyynych.

Art. 5. Sessye i wszystkie działania Prokuratoryi Jeneralney odbywać się będą kollegialnie, w komplecie naymniey Członków trzech, w artykule drugim wymienionych, oprócz Członka referuiącego. Równość zdań rozwiązywać będzie drugą kreską Prokurator Jeneralny Prezyduiący, lub pierwszy z porządku nominacyi Radca, mieysce iego zastępuiący. Do Prokuratora należeć będzie: Dyrekcya ogólna działań, podział pracy i zatrudnień, dozór nad porządkiem i ścisłem wykonywaniem obowiązków, Członkom Prokuratoryi i iey Officyalistom właściwych.

Oznaczenie Sądu upoważnionego do sądzenia spraw, tyczących się własności publicznych.

Art. 6. Jeden tylko Sąd Ziemski Województwa Mazowieckiego w stolicy będący, iako pierwsza Instancya, i ieden tylko Trybunał Appellacyyny, iako druga Instancya, będą wyłącznie upoważnionemi do sądzenia wszystkich processów z całego Kraiu, publicznych własności tyczących się, czyli to z powództwa, czyli z zapozwania wytoczonych, w tych iednak tylko przypadkach, gdzie spór o prawo do własności, to iest de jure, iak n. p. o dziedzictwo dóbr nieruchomych, o granice, o prawa hipoteczne, o należność kapitałów, lub iakichkolwiek wiecznych funduszów, o ważność tranzakcyi, testamentów, kontraktów, umów i t. p. zachodzić będzie.

Art. 7. Sprawy tylko przemiiaiące, z własności publicznych wynikaiące, iak n. p. sprawy possessoryyne, kryminalne, Policyi poprawczey, policyyne, tudzież o dochody czasowe (wyiąwszy te dochody, które niżey pod artykułem 1otym są wyszczególnionemi), w Sądach właściwych respective mieyscowych pierwszey Instancyi sądzonemi będą. Trybunał zaś naywyższy, tak, iak dla wszystkich kraiowych mieszkańców, będzie dla spraw i processów własności publiczne interessuiących, trzecią i ostatnią Instancyą.

Attrybucye ogólne Prokuratoryi Jeneralney.

Art. 8. Prokuratorya Jeneralna w całym ogóle składu swego, iest zwierzchnim i naczelnym Pełnomocnikiem Rządu kraiowego, a to we względzie dochodzenia lub obrony prawney wszystkich własności publicznych, pod opieką Rządu będących.

Art. 9. Takiemi własnościami publicznemi są:

a) Dobra i lasy korony. b) Dobra i lasy narodowe w aktualney possessyi Rządu zostaiące. c) Dobra i lasy narodowe za

przywileiami szczególnemi w używaniu ieszcze prywatnych osób będące. d) Dobra i lasy narodowe za Rządu Xięztwa Warszawskiego Donataryuszom rozdane, a teraz Rządowi zwrócone. e) Summy przez konwencyę Wiedeńską Skarbowi odstąpione. f) Długi pieniężne i wszelkiego rodzaiu należytości Skarbowi narodowemu winne. g) Sukcessye wakuiące, stęple spadkowe, i wszelkiego rodzaiu legata na własność lub użytek publiczny przeznaczone. h) Dobra i kapitały do funduszu edukacyynego należące. i) Dobra, kapitały, dziesięciny, i wszystkie fundusze Duchowieństwa narodowego. k) Dobra i wszystkie fundusze miast, gmin, zgromadzeń miłosierdzia, szpitalów, oraz wszelkich korporacyi i instytutów publicznych. l) Wszystkie fundusze innych wyznań religiynych, nakoniec wszystkie własności publiczne, ruchome i nieruchome, którym Rząd kraiowy opiekę swoią iest winien, a które do prywatney własności nie należą.

Art. 10. Dopóki atoli osobne postanowienie z dokładnem wyszczególnieniem nie oznaczy, które własności i należności publiczne w artykule poprzedzaiącym wymienione, oraz które dochody drogą zwyczaynego sądownictwa, a które drogą administracyyną poszukiwane, odzyskiwane, i realizowane bydź maią, dopóty Prokuratorya Jeneralna iak naytroskliwiey baczyć powinna, aby na drogę processu w Sądach zwyczaynych zwracanem nie było dochodzenie i realizowanie następuiących przedmiotów, iako to:

a) Podatków, i z niemi połączonych sporów o allewiacyę. b) Defraudacyi i szkód celnych i leśnych. c) Dochodów z dóbr korony, narodowych, równie i tych, które do funduszu edukacyynego należą. d) Komornego z domów skarbowych, woyskowych, i do funduszu edukacyynego należących. e) Procentów od kapitałów skarbowych i edukacyynych, (wyiąwszy od summ Skarbowi przez konwencyę Wiedeńską odstąpionych). f) Kontraktów w drodze administracyyney przez Kommissye Rządowe, lub z ich polecenia przez niższe Władze Administracyyne z prywatnemi osobami zawieranych, oraz kaucyi na rzecz Rządu wystawionych, niemniey sporów z tychże kontraktów i kaucyi wynikać maiących. g) Kanonów i czynszów z Erbpachtów narodowych, koronnych, lub edukacyynych. h) Przychodów skarbowych niestałych, iako to z cła, poczty, konsumpcyi od rzezi bydła, z loteryi, soli, tabaki, stęplowanego papieru wynikaiących, i innych tym podobnych.

Art. 11. Czyli więc z powództwa, czyli z zapozwania spór iakowey, któreykolwiek z powyżey wymienionych publicznych własności tyczący się, bądź do sądowey, bądź też do administracyyney drogi wprowadzonym będzie, Prokuratorya Jeneralna wprowadzeniem i obroną prawną takowych sporów za użyciem ustanowionych obrońców, niżey w artykule 10tym wymienionych, trudnić się, i zwierzchni w tym względzie dozór mieć powinna.

Art. 12. Prokuratorya Jeneralna obowiązana będzie do wprowadzania i obrony prawney nietylko co do prawa o własność, to iest, quo ad jus, ale też i co do dochodów w tych tylko porach, które Korony, Skarbu narodowego, tudzież funduszów edukacyynych, zgromadzeń miłosierdzia i szpitalów tyczą się; w innych zaś sporach, to iest tych, które się do dóbr i funduszów Duchowieństwa, Miast, Gmin i wszelkich Korporacyy i Instytutów publicznych ściągaią, Prokuratorya taż Jeneralna tam tylko dodania assystencyi swoiey i obrony obligowaną zostaie, gdzie spór nie o dochód przemiiaiący i czasowy, ale o samo prawo do własności dóbr i funduszów pomienionych, to iest, de jure, zachodzić będzie.

Art. 13. Oprócz powyżey wyrażonych atrybucyi i obowiązków do Prokuratoryi Jeneralney przywiązanych, należeć także do niey będzie na wezwanie Kommissyi Rządowych we wszystkich przypadkach i materyach własności publiczney tyczących się, iak n. p. względem legalności zawieranych przez Władze rządowe z prywatnemi osobami kontraktów i umów, względem legalności wystawionych kaucyi, niemniey względem rozpoznania wszelkiego rodzaiu zachodzić maiących przedmiotów i kwestyi prawnych, potrzebne opinie i obiaśnienia dostarczać.

Art. 14. Pod zwierzchnim dozorem Prokuratoryi Jeneralney zostawać będzie archiwum główne aktów, które do wszystkich własności publicznych wyż wymienionych ściągaią się.

Do takowego głównego archiwum Prokuratorya Jeneralna wszystkie szczegółowe archiwa i akta, które Wydziały dzisieysze prawne, przy różnych Magistraturach postanowione, pod swoim dozorem maią, zgromadzić i takowe iak naydokładniey uporządkować będzie obowiązaną.

Art. 15. Prokuratorya Jeneralna zostawać będzie pod naczelnym sterem Kommissyi Rządowych, bez których wiedzy, zezwolenia i

szczególney autoryzacyi żadnego processu, powyżey wymienionych własności publicznych tyczącego się (w przedmiotach tych, które do każdey respective Kommissyi Rządowey należą) rozpoczynać, lub o własność publiczną godzić się, od zaczętego processu odstępować, albo też appellacye od wyroków niepomyślnych opuszczać nie będzie władną, i których Kommissyi Rządowych wszelkie polecenia sobie dane, wykonywać będzie obowiązaną.

Art. 16. Prokuratorya Jeneralna od wszystkich Kommissyi Rządowych (w przedmiotach, iakie do którey Kommissyi respective należą) dokładną informacyę o stanie wszystkich sporów prawnych i processów sądowych, publiczne własności interessuiących, czyli to iuż za bytu zeszłych Kraiu tego Rządów ukończonych, czyli też wiszących, lub nowego rozpoczęcia oczekuiących, zasiągnie.

Art. 17. Równie także Prokuratorya Jeneralna od wszystkich Magistratur i Urzędników sądowych i administracyynych o podobnymże stanie wszystkich, w artykule poprzedzaiącym wymienionych sporów, publiczney własności tyczących się, potrzebne zawiadomienie powziąć, i akta do nich potrzebne ściągnąć będzie obowiązana.

Art. 18. Tym sposobem Prokuratorya Jeneralna zainformowana o dotychczasowem położeniu wszystkich rzeczonych sporów i processow, rapport ogólny ułoży i takowy Kommissyom rządowym (respective podług gatunku, natury i rodzaiu przedmiotów, iakie do którey Kommissyi należeć mogą) prześle, w którym to rapporcie stosowne przedstawienie, tak względem kontynuacyi wiszących, iako też względem potrzebnego rozpoczęcia nowych processów, oraz względem pozyskania potrzebney w tey mierze autoryzacyi, z dokładnem wyiaśnieniem Kommissyom tymże Rządowym uczynione bydź powinno.

Art. 19. Oprócz tego Prokuratorya Jeneralna o wszystkich następnych działaniach swoich, i o położeniu przeszłem wszystkich sporów prawnych i processów sądowych i administracyynych, dokładne rapporta co pół roku Kommissyom Rządowym (w tem, co do którey respective Kommissyi należy), zdawać i przesyłać obowiązana będzie.

(Dokończenie nastąpi.)

Teatr we Lwowie.

Emilia Galotti, Trajedya Lessynga w pięciu aktach, przełożona przez Pana Stanrzewskiego, i grana na dochód iego dnia 29. Listopada przez Aktorów Polskich.

Xiążę Gwastalli, Pan młody, dobrego serca i miłośnik kunsztów, ale wielki zalotnik i roskosznik, zachwyca się wdziękami Emilii, córki nieprzyiaźnego mu Pułkownika Odoarda Galottego, a oblubienicy Hrabiego Appianiego. W dzień na zaślubienie iey przeznaczony, odkrywa się Xiążę swemu Szambelanowi Marynellemu, przebiegłemu dworakowi, hołduiącemu namiętnościom iego; a nie nawidzącemu Appianego. Ten doradza Xiążęciu, zamyślaiącemu wniyśdź w związki małżeńskie z Xiężną Massy, aby kazał Appianiemu w charakterze Posła wyiechać natychmiast do Massy, przez co Hrabia musiałby odwlec ślub swóy z Emilią, i nadarzyć Xięciu sposobność do pozyskania u niey względów. Xiążę pochwala ten proiekt, wyieżdża za poradą Marynellego do Dosalo, letniego zamku swoiego, a Marynelli udaie się do Appianiego, który iednak odrzuca ofiarowane sobie poselstwo i Marynellego znieważa. Ten uniesiony z iedney strony zemstą, z drugiey zaś pragnąc usłużyć Władcy swoiemu, rozkazuie bandycie Andzelowi, aby zabił Appianiego, gdy niedaleko letniego zamku Xiążęcia do swoiey wioski z Emilią na ślub iechać będzie. Andzelo wykonywa ten rozkaz; Emilia z matką swoią Klaudyą, sądząc się bydź od zbóyców napadnioną, wyskakuie na wystrzał z poiazdu, a przygotowani iuż do tego przez Marynellego słudzy, przyprowadzaią te Damy do zamku Xiążęcia, który czeka iuż tam na skromną i cnotliwą Emilię, nie przeczuwaiącą niczego złego. Lecz wkrótce przyieżdża tam iey oyciec, a zastawszy w przedpokoiu Hrabinę Orsynę, faworytę Xiążęcia, którą ten iuż zaniedbywać począł, dowiaduie się od niey, że Hrabia Appiani zabity został, i że córka iego iest teraz u Xiążęcia. Postanawia ią więc odebrać i osadzić w Klasztorze; lecz Xiążę miotany namiętnością i namówiony przez Marynellego, nie zezwala na to, i chce, nibyto dla dochodzenia sprawców śmierci Appianiego, odłączyć od rodziców córkę, i oddać ią w ręce familii Kanclerza Grymałdego, gdzie spodziewa się dopiąć celu życzeń swoich. Ta Galotti, mąż surowey cnoty, widzi iawne niebezpieczeństwo, i uzyskuie od Xięcia pozwolenie pomówienia sam na sam ze swoią córką, która, poznaiąc sama zastawione na siebie straszne sidła, woli raczey nie żyć, iak utracić honor i niewinność, i tym końcem o śmierć oyca swoiego błaga. Na to Galotti, iak

niegdyś oyciec Rzymianki Wirginii, topi puginał w sercu swoiey córki, i sam się w ręce sprawiedliwości oddaie.

Ta klassyczna trajedya, utrzymuiąca się od lat 50 na teatrach Niemieckich, należy, według zgodnego zdania wszystkich znawców, do naytrudnieyszych przedmiotów przedstawień teatralnych.

Dziś ieszcze, iak przed 50ma laty, poczytuią celnieysze teatra w Niemczech każdą dobrą reprezentacyę oneyże za tryumf sztuki. Aktor, występuiący pierwszy raz w tey trajedyi, zyskuie zawsze dla siebie opinię publiczną, ale też i nie może uniknąć naysurowszey nagany, ieżeli oczekiwaniu nie odpowiada, gdyż zarzucaią mu oraz, że porywa się do tego, czego tylko doskonały artysta dokazać iest w stanie.

Ja iestem tegoż samego zdania, ponieważ Emilię Galotti i wszystkie dzieła Lessynga, tego wielkiego Poety, zgłębiałem, i tę trajedyę na kilku teatrach w Niemczech dobrze i źle wystawioną widziałem; a zatem bardzo dobrze poznać mogę, iak dalece reprezentacya iey na tym, lub owym teatrze, iest za śmiałem przedsiewzięciem.

Według tych doświadczeń i poięciów moich uznałem, że wystawienie tey trajedyi przez tuteyszych aktorów Polskich iest usiłowaniem niepomyślnem, iak dalece takowe tyczę się reprezentacyi w ogólności.

Aktor, który miał rollę Xięcia, grał ią w każdym akcie inaczey; a to: w pierwszym z dostoynością i powagą, aż do sceny ostatniey, gdzie zamiast lekkomyślności i roztargnienia, okazywał ambaras i sprzykrzenie. Równie też chybił w akcie 3cim i 4tym w scenach z Emilią i Orsyną, gdzie więcey powagi i pańskiego tonu potrzeba. W akcie piątym słabe okazał przerażenie się i boleść na widok umieraiącey Emilii.

Rolle Odoarda przez Pana Kamińskiego, a Marynellego przez P. Nowakowskiego, dobrze oddane zostały: mimika tego drugiego była szczególniey dobrą, gra tylko rękami była nieco wymuszoną i niezręczną, a zatem nie stosuiącą się do przewrotnego i chytrego charakteru. W małych, lecz trudnych rollach Appianiego i Malarza, zadowolnili PP. Starzewski i Sosnowski. Rolla Andzela całkiem chybiona. Zamiast bezwstydnego, szczwanego i nieustraszonego chytrego bandyty, widziałem flegmatyka, który może bydź zdolnym do oderżnięcia tłomoka za poiazdem, ale nie do napadu i mordu śród dnia, i na publicznym gościńcu.

Z kobiet, P. Bensowa, iako Klaudya, dosyć zadowolniła; ale co rollę Orsyny i Emilii nie dobrze oddane były. Co do Orsyny, brakowało iey zupełnie tego tonu, który światłą Damę wielkiego świata znamionować powinien; widziałem w niey tylko zwyczayną kobietę, rozgniewaną na niestateczność swoiego kochanka. . . . Delikatnie czuiąca i szlachetna Emilia, okazała się przez nieśmiałość i niedobrze rozważoną grę prawie parafianką. Tymczasem zaleca się Panna Rutkowska swoią postacią i organem, i widocznie posiada talent, który przy dobrych poradach i ciągłem zgłębianiu rol, pewnie się korzystnie rozwinie.

Ubiory obrane były bez względu na ogół. Xiążę, Appiani i cała służba, byli modno ubrani. Odoardo według mody roku 1770go z małym arcabem. Marynelli w sukni haftowaney starego kroiu, w peruce i harbaytlu. Andzelo, że był bandytą, wszedł do domu Odoarda, a nawet i do przedpokoiu Xiążęcia okropnie ubrany, ze sztyletem i pistoletami za pasem!!! Niemożnażby wierzyć, że we Włoszech czekali niegdyś bandyci po rogach ulic na zarobek, i tak łatwi byli do poznania, iak u nas rębacze!!! Orsyna była z ubioru swoiego podobnieyszą do występuiącey w balecie tancerki, a nie do Damy pełney gustu. Czy Klaudya iak Kleopatra, Oktawia i Medea, lub iak Dama za dni naszych ustroioną była, nie łatwo to powiedzieć można. Emilia była dobrze ubraną; iednakże można się było z powodu ubioru iey rodziców słusznie zapytać, z kąd ta Panna, która rzadko za próg domu swoiego wychodziła, tyle gustu nabrała?

Nie mogę ieszcze pominąć milczeniem błędu zarządcy scennika. W przedpokoiu Xięcia były w tyle dwa zwierciadła stoiące, których ramy drogie czasy wskazywały; z przodu zaś stał na iedney stronie stolik do gry, a na drugiey stolik do herbaty; na każdym z nich stały żerandole, któreby na weselu iakiego Ekonoma dzielnie paradować były mogły.

Po tem wszystkiem należy mi ieszcze wspomnieć o tłumaczeniu tey trajedyi; iest ono mierne i niewypracowane, a nawet gdzie niektóre, trudne do oddania mieysca, opuszczone. Podobne ubliżenie wzorowemu dziełu, nie łatwe iest do wybaczenia.

Żałować nakoniec potrzeba, że P. Starzewski, aktor ze wszech miar szacunku godny, średni tylko miał do hód.

We Lwowie dnia 4. Grudnia 1816.

Z . . . . .